



pogovor **Jana Zupančič** dobitnica Dnevnikove nagrade

“Za vsako vlogo stojim in ji verjamem”

Gregor Butala

Ljubljana – »Zelo sem vesela te nagrade, še posebno zato, ker sem jo dobila za vlogo, ki jo imam zares rada in v njej uživam. Navadno sem do svojih dosežkov precej kritična, v tem primeru pa lahko rečem, da sem bila kar zadovoljna s tem, kako mi je uspelo oblikovati moj lik,« pravi igralka **Jana Zupančič**, letošnja dobitnica Dnevnikove nagrade za najboljšo umetniško stvaritev na odru Mestnega gledališča ljubljanskega v minuli sezoni; prejela jo je za vlogo Beatrice v tragediji *Cenci*, ki jo je po Shelleyu zrežiral Diego de Brea. »Seveda pa me je novica o nagradi kljub temu precej presenetila. To lahko morda izzveni kot lažna skromnost, sploh če rečem, da imam ravno ob tej vlogi tako dober občutek – toda dejstvo je, da si v gledališču vedno del širše ekipe in zato o svojem prispevku nikoli ne razmišljam kot o nečem posebnem. Ne nazadnje pa se je v pretekli sezoni v našem teatru zvrstilo več zanimivih uprizoritev in tudi zgolj v predstavi *Cenci* bi se poleg moje našlo še nekaj nagrade vrednih vlog.«

Omenili ste, da vam je vloga Beatrice še posebno pri srcu. Je to zaradi samega lika, tipa predstave ali česa drugega?

Kot igralka imam zelo rada vloge, ki jih zaznamujejo skrajni položaji in mejna čustvena stanja. Beatrice je oseba, ki je v svoji krhkosti, čistosti in milini pahnjena v svet skrajne, nerazumljive krutosti, ki sega vse do umorov in incesta, kot nekakšno poosebljeno zlo pa ga določa njen napol blazni oče. Po drugi strani pa je to uprizoritev, ki v veliki meri gradi na vzdušju, napetosti, in od nastopajočih, ki smo večinoma ves čas na odru, zahteva nenehno koncentracijo, intenzivnost, ki ne sme popustiti niti za hip. Morda bo zvenelo nenavadno, ampak meni so take predstave všeč – ko se od začetka do konca ni mogoče niti za trenutek malce sprostiti ali pomisliti na kaj, kar ne bi bilo povezano z vlogo (smeh). Ker so čustva, ki so v njej, tako močna.

Že to, kar ste povedali, nakazuje, da gre za zahtevno nologo. Obenem pa se zdi lik Beatrice vsaj v osnovi tudi nekam neoprijemljiv – recimo v smislu, da ne gre toliko za neki »realističen« karakter kot pa za osebo, ki uteleša neke splošne vrline, recimo dobroto, in jo je zato težje

vzpostaviti kot figuro iz mesa in krvi. Kako ste se sprijeli s tem?

Beatrice je predvsem žrtev, ujeta v neki grozljiv položaj, ki ga ne more spremeniti niti ona niti njeni bližnji; nihče nima moči, da bi se uprl Cencijevi norosti. In to vse do trenutka, ko se Beatrice na neki točki odloči za edini možni izhod in očeta ubije, pa čeprav se zaveda, da bo s tem uničila tudi edini svet, ki ga pozna. In edini svet, ki ga sploh ima, zaradi česar s tem v nekem smislu že sprejme tudi nujnost lastne smrti. Pri Beatrice sem izhajala zlasti iz njene čistosti in nežnosti, pri tem pa sem jo poskušala oblikovati iz perspektive trpinčenega človeka, ki je obsojen na to, da ga je ves čas strah, ker pač ne ve, kaj strahotnega se bo zgodilo morda že v naslednjem trenutku. Na ta način, vsaj tako mislim, sem jo vendarle uspela narediti tudi bolj »zemeljsko«.

Občutek imam, da se Beatrice prav s tem, ko prestopi neko mejo, torej s svojo radikalno gesto, vzpostavi kot osrednja oseba predstave, saj je edina, ki doživi neki temeljni premik: vsi drugi, vključno s Cencijem, ostajajo zapredeni v svoje lastne bivanjske okvire. Ste v procesu kaj takega načrtovali?

Če se prav spomnim, smo hoteli izpostaviti predvsem odnos med Cencijem in Beatrice, ne pa nje same. Diego je na primer poudarjal, da je oče resda psihopat, a da do hčerke čuti tudi neko bolešno ljubezen, ki meji že na obsedenost... Nismo pa Beatrice potiskali v ospredje, nasprotno, celo črtali smo del, v katerem se za svoje dejanje zagovarja na sodišču, da bi pospešili ritem predstave. Bolj kot na morebitno izpostavljenost tega lika sem bila pozorna na nevarnost, da bi se v njem pojavila patetičnost, saj je Beatrice večinoma časa vendarle pasivna in trpeča.

Članica Mestnega gledališča ljubljanskega ste že sedem let in v tem času ste ustvarili že kar nekaj vlog...

Mislim, da jih je bilo neke med petnajst in dvajset.

Tudi trenutno igrate v celi vrsti predstav: ste Sugar Kane v uspešnici Sugar – Nekateri so za vroče, Anna v Brechtovih Bobnih v noči, pa Blaž v igri 5fantkov.si ... Gre za zelo različne vloge, ki najbrž zahtevajo tudi precej raznovrstne pristope?

Počutim se, kot da imam z vlogami

veliko srečo in vesela sem, da so si precej različne – kdo pa ne bi bil! Verjetno je tudi to razlog, da se v tej hiši počutim tako dobro, kajti občutek imam, da zares skrbijo za naš igralski razvoj, in to v več smereh. Sicer pa ne spadam med igralce, ki bi imeli izdelan »sistem«, po katerem se lotevajo vlog – nisem torej »analitični« igralski tip, ampak povsem emocionalen. Seveda lahko vedno vnaprej razdelam in premislim neko vlogo, toda njena končna oblika se vselej vzpostavi preko čustev in občutkov, ki jih imam ob njej. Analitična plat je pri meni mogoče bolj povezana z nekim sistematičnim pristopom, recimo s tem, kako pridno se vedno lotim vsake vloge. (Smeh.)

Najbrž to pomeni, da vas vloga, ki jo pripravljate, spremlja tudi izven gledališča?

Seveda, čeprav ne v smislu, da bi vplivala na moje razpoloženje ali me obsedala 24 ur na dan. Res pa je, da sem »piflarka« (smeh), rada razmišljam o vlogah in svojem delu, to mi nikoli ni odveč. Ne bi pa mogla reči, da na primer od Beatrice po predstavi odnesem domov še kaj drugega poleg utrujenosti od enournega joka, tako kot se, recimo, po predstavi *Sugar* počutim nekoliko bolj živahno, ker je pač vloga taka. Prav tako nimam nobenih posebnih priprav ali ritualov pred samo predstavo; nekateri kolegi pravijo, da se v svoj lik vživijo v trenutku, ko se oblečejo v kostum in si nadenejo make-up, drugi o njem razmišljajo že čez dan – sama pa v neki vlogi zaživim v trenutku, ko stopim na oder.

Delo v gledališču je določeno tudi s svojo skupinsko naravo. Se morda kdaj znajdete v položaju, ko celota predstave, ali pa na primer režiser, zahteva drugačne vrste lik, kot ga začutite vi?

Nikoli se mi še ni primerilo, da bi morala narediti nekaj popolnoma proti sebi – in tudi ne bi mogla igrati vloge, za katero ne bi stala in vanjo verjela. Seveda se včasih pojavijo različni pogledi na kak lik, vendar vedno nekako pride do kompromisa, če lahko tako rečem: skupaj poiščemo tiste poteze, ki so zanj bistvene. In tako se vlogi, če ne drugače, približam po ovinku.

Pa se vam kdaj zgodi, da do katere od njih nimate posebnega odnosa?

Nikoli. V približno dveh mesecih, ko

likor navadno traja proces pripravljavanja predstave, se nekemu odnosu do vloge ne moreš izogniti. Da pa so ti nekatere ljubše, bližje ali v večji izziv kot druge, pa je najbrž dokaj normalno.

Imate vseeno kdaj občutek, da liku ne zlezete popolnoma pod kožo?

Vsakič! Tudi takrat, ko mislim, da mi je vse v zvezi z njim jasno, mi to ne uspe v celoti, in še nikoli nisem imela premiernega nastopa, na katerem bi bila že popolnoma zadovoljna s svojim likom. Seveda pa lahko skozi ponovitve lik raziskuješ naprej; no, včasih se ta potem spremeni tudi na slabše (smeh). Je pa zanimivo, ko se ozrem nazaj na kakšno vlogo izpred let, in pomislim, kako sem jo nekako prerasla in kako bi jo danes naredila povsem drugače.

“Ne spadam med igralce, ki bi imeli izdelan sistem, po katerem se lotevajo vlog – nisem torej analitični igralski tip, ampak povsem emocionalen.”

Utemeljitev strokovne žirije

»Jana Zupančič že nekaj let prepričuje z odsko prezenco in nenavadno zmožnostjo levitev in tako je bilo tudi v minuli sezoni. Odigrala je tri zelo različne, zelo dobre vloge, nedvomno pa je izjemen lik ustvarila predvsem z vlogo Beatrice v predstavi Cenci angleškega dramatika Percyja Bissha Shelleyja. Igrati Beatrice je vse prej kot enostavna naloga, saj uteleša romantično razumljeno Dobro, Lepo in hkrati Žrtev ter Vrlino, ki so v svoji absolutnosti težko iz mesa in krvi in jih rado zanese v patos.

A Jani Zupančič je uspelo obiti vse pasti: kot Beatrice je simbol zlorabljenega, zatiranega, prevaranega, upornega in je hkrati polnokrvno živa, človeška, navzoča v vseh trenutkih svoje kalvarije in s tem na nenavaden način nerazcepljena in močna do konca,« so v utemeljitvi zapisali člani komisije v sestavi Tanja Lesničar - Pučko (predsednica), Egon Bavčer in Nada Drogenik.



Jana Zupančič: Vloga, ki jo pripravljam, me spremlja tudi izven gledališča, čeprav ne v smislu, da bi vplivala na moje razpoloženje ali me obsedala ves dan. Res pa je, da sem »piflarka«, rada razmišljam o vlogah in svojem delu, to mi nikoli ni odveč.